

नैसर्गिक शेती प्रशिक्षण केंद्र

कल्पवृक्ष फार्म

देहरी गाव, ता. उमरगांव – 396170 जि. वलसाड, गुजरात. फोन : 0260-2995177

मो. : 09723531071 ई-मेल : abhijaysave@gmail.com Website : www.savesanghavi.com
माननीय श्री./श्रीमती.

नमस्कार,

सेंद्रिय शेतीमुळे भरमसाठ फायदा व त्याचबरोबर निरोगी जीवन कशाप्रकारे मिळेल ? पर्यावरणाचे रक्षण व देशाला समृद्धी कशी मिळेल ? या सर्व प्रश्नांच्या उत्तरासाठी, १९६० पासून मी केलेली सेंद्रिय शेती आणि त्याचे काही ठोस पुरावे मिळविले आहेत. ते सर्व पुरावे व माझे अनुभव देशाबांधवांच्या समोर ठेऊन शेतकऱ्यांची आत्महत्या थांबवण्याची माझी इच्छा आहे. ती इच्छा परिपूर्ण करण्यासाठी माझे कुटूंब, अशोक संघवी आणि भरत मनसाटानी नैसर्गिक शेती प्रशिक्षण केंद्राची सुरुवात, माझ्या कल्पवृक्ष फार्मवर केली आहे.

जनकल्याणासाठी जर दिलेली माहिती उपयोगी वाटत असेल तर ही सेवा समझून त्याच्या काही प्रती छापून समाजाला जागृत करावे अशी आग्रहाची विनंती आहे.

भास्कर सावे

काहीही न करता भरपूर कमवा

बऱ्याच लोकांनी स्वप्नात सुद्धा विचार केला नसेल की, नांगरणी, खत, पाणी, पीकाचे रक्षण आणि तण (गवत) उपटून काढल्याशिवाय सुद्धा शेती करणे शक्य आहे. १९६० सालापासून ते आतापर्यंत श्री भास्कर हिराजी सावे जे उमरगांव-गुजरातचे शेतकरी आहेत, त्यांनी हे सर्व काम कोणताही खर्च न करता, निसर्गचक्राच्या मदतीने केले आहे. गेल्या ५५ वर्षांपासून श्री. सावे कुठलीही आधुनिक कृषिची मदत न घेता विक्रमी उत्पादन मिळवत आहेत.

१५ एकर विस्ताराच्या 'कल्पवृक्ष फार्म' मध्ये श्री. सावे पूर्वी आधुनिक कृषि कार्यपद्धतिची मदत घेऊन शेती करत होते, परंतु १९५७ साली त्यात त्यांचे भरपूर नुकसान झाले. तीन वर्षांत त्यांना आधुनिक कृषिच्या वाईट गोष्टी समजल्या आणि तेव्हा त्यांना कळून आले की, शेतीत नुकसान झाल्याचे कारण त्यांची कमी महेनत किंवा जमिनीची कमी सुपीकता नव्हती तर आधुनिक कृषिचे मायाजाळ आणि त्याबरोबर त्यांची जोडली गेलेली कार्यपद्धती होती.

ट्रेक्टरने होणारी खोलवर नांगरणी, रासायनिक खते, विषारी औषधे, पिकाचे रक्षण, शिवाय गरज नसताना भरपूर पाण्याचा वापर आणि वारंवार उपटून काढलेल्या गवतांमूळे (तणामूळे) जमिनीची रचना व सुपीकता कमी होते, निसर्ग चक्र पाहून व 'जगा आणि जगू द्या' च्या आध्यात्मिक गोष्टीमुळे त्यांना शेतीचे खरे ज्ञान प्राप्त झाले. त्यांनी पाहिले की, जंगलाचा विकास फक्त डोंगरावरच होतो, आणि झाडांची मुळे लांबवर पसरतात. शिवाय नांगरणी, खत, पाणी, औषधे किंवा तण काढल्याशिवाय सुद्धा जंगलाची झाडे-रोपटे दरवर्षी समान उत्पादन देतात याचे कारण तेथे कुठल्याही माणसाचा हस्तक्षेप नसतो.

निसर्गचक्राची मदत घेऊन १९६० सालात सावेंनी एक लहानसा प्रयोग केला, परंतु त्यात शेतीचे उत्पादन ५० टक्क्यांनी कमी होऊन, निव्वळ नफा जास्त मिळाला ! तो कसा ?

रसायनयुक्त आधुनिक कृषि सावेंना १०० रुपयांची कमाई करण्यास ८० रुपयांचा खर्च होऊन २० रुपयांचा नफा होत होता. परंतु नवीन प्रयोगात पाणी सिंचन शिवाय काहीही न करता ५० रुपयांची कमाई होऊन त्यात फक्त १० रुपयांचा खर्च झाला व ४० रुपयांचा निव्वळ नफा झाला. त्या शिवाय त्यांनी उत्पादनही निरोगी मिळाले. ह्या प्रयोगाचे फायदे पाहून कमी शिकलेल्या माणसालाही कळेल की, त्याला जास्त उत्पादनाची गरज आहे कि निरोगी उत्पादनाची ? त्याचबरोबर निव्वळ नफा हवा आहे की खर्च करून फक्त उत्पादन हवे आहे ? जेव्हा आधुनिक कृषिचे मायाजाळ आणि भ्रम तुटले तेव्हा खर्चाशिवाय आधुनिक कृषि पासून जास्त शुद्ध उत्पादन कसे मिळवायचे ? याचा शोध घेण्यात आणि प्रयोग करण्यात सावे गुंतले.

सावेंनी संशोधन, निरीक्षण, निसर्गाचे विज्ञानचक्र, जीव-जंतुची मदत, सेंद्रिय पदार्थ आणि स्वतःतची कार्यपद्धती अमलात आणून मोठे यश मिळवले आहे. श्री. सावेंच्या सेंद्रिय कृषि पद्धतिचे अनुभव आणि ज्ञान आजच्या शेतीसाठी एक वरदान आहे. कारण ह्या

कार्यपद्धतिने मिळणाऱ्या उत्पादनात सर्व जीवन-सत्वे उपलब्ध आहेत, ज्यामुळे निरोगी जीवन मिळते शिवाय पर्यावरणांचे ही रक्षण होते. सगळ्यात मोठा फायदा म्हणजे जे शेतकरी अशिक्षित आहेत त्यांना कमी पाणी, कमी खर्च आणि कुठल्याही कृषि ज्ञानाशिवाय शुद्ध आणि जास्त उत्पादना बरोबर निव्वळ नफा मिळू शकतो. सार्वेना हे यश कित्येक वर्षांचे प्रयोग आणि अनुभवांनंतर मिळाले आहे. म्हणून ते पुन्हा पुन्हा सर्वांना सांगतात की, 'माझे शेत हीच माझी शाळा आणि विज्ञापिठ आहे, कारण तिथे प्रत्यक्ष काम करताना माझ्या अनुभवास आले, 'काहीही न करता भरपूर कमवा'.

सातवी पर्यंत शिक्षण झालेले सावे हे लहान शेतकरी आहेत. शेतकऱ्यांच्या उज्वल भवितव्यासाठी, त्यांनी कुठलीही अपेक्षा न बाळगता त्यांना मिळालेले अनुभव आणि सेंद्रिय कृषि पद्धतितील शोधून काढलेली गुपिते शेतकऱ्यांच्या चरणी समर्पित केली आहेत. 'आचारणा शिवाय उपदेश व्यर्थ आहे' ही गोष्ट लक्षात घेऊन सावे सांगतात की 'शेती कुठल्याही कार्य पद्धतिने करा परंतु सर्व शेती पद्धती मुख्यतः पाच बाबींवर आधारित असते. आणि ह्या पाच बाबी मध्ये निसर्गचक्र खर्चाशिवाय मदत करते.' ह्या पाच बाबी खालीलप्रमाणे आहेत.

- १) **नांगरणी** : निसर्गाचे लष्कर, ज्यात छोटे छोटे किडे, जीव-जंतू, मुख्यतः गांडूळा सारखे जीव जे स्वतःच्या जगण्याच्या कार्य पद्धतिने जमिनीत भूयारा सारखे लहान लहान छिद्र करतात ज्यामुळे हवा-पाणी येणे-जाणे शक्य होते. शिवाय ह्या जीवांच्या मलमुत्रामुळे जमिनीची सुपिकता वाढते. ह्याच कारणामुळे गांडूळाला शेतकऱ्याचा खरा मित्र मानले जाते. ते ट्रेक्टरापेक्षाही सुंदर आणि खोल नांगरणी विना मोबदला करतात. तर ट्रॅक्टर डिझेल-तेल खाऊन मातीला आणि पर्यावरणाला हानी पोहोचवते.
- २) **खत** : जमिनीची सुपीकता वाढवण्यास, सुका पाला-पाचोळा, शेण, घरा-घरातून फेकलेला भाजीचा कचरा (सेंद्रिय पदार्थ), इत्यादिचा उपयोग होतो. हे सर्व सेंद्रिय पदार्थ, झाडा-झुडूपांचे किंवा जमिनीचे खाद्य नाही, तर पशु आणि जमिनीत राहणारे जीव-जंतू ते खाऊन आपल्या मलाद्वारे झाडा-झुडूपांचे खाद्य तयार करतात. जर निसर्गाच्या लष्कराकडून हे खाद्य फूकट मिळते तर विषारी रासायनिक खते विकत घेण्याचा मूर्खपणा का करावा ?
- ३) **पाणी** : बहुतांश शेतकरी झाडांच्या मुळाशी गोलाकार रिंगमध्ये (अळी) जास्तीत जास्त पाणी सिंचन करून मुळांवर अत्याचार करतात आणि याच कार्यपद्धतिमुळे आज पाणी जमिनीत अनेक फूट खाली गेले आहे. परंतु 'बांध आणि नाला' त्याच बरोबर 'क्रोटनचे रोप' यांचा उपयोग करून झाडापासून १२ फुटांच्या अंतरावरून पाणीसिंचन करून ८० टक्के पाण्याची बचत होते. ही कार्यपद्धती अमलात आणून कष्ट न करता, खर्च आणि जमिन वाचवून, विहीर आणि बोरवेलच्या पाण्यात वाढ होते. ह्याचे कारण शेतातल्या झाडा-झुडूपांना पाण्याची नाही तर ओलाव्याची गरज असते.
- ४) **पिकाचे रक्षण** : गरज भासलीच तर निसर्गाने दिलेल्या सेंद्रिय वस्तुंचा उपयोग करून द्रावण तयार करणे. जीव-जंतुना पिकांपासून दूर ठेवण्यासाठी गोमूत्र, कडूलिंब, तुलस आणि उग्र वनस्पती ज्या बकरी सुद्धा खात नाहीत, अशांपासून तयार केलेल्या द्रावणाचा उपयोग करणे. निसर्गाने लाल मुंग्या, कोळी, पाल व बेडुक इत्यादी जीवांची रचना केली आहे. असे जीव स्वतःच्या वजनापेक्षा जास्त जीव-जंतुना एका दिवसांत खातात. पक्षांमध्ये गिधाडे, घुबड, कावळा इ. पक्षी उंदिराची शिकार करतात. यांसारखे निसर्गातील बहुतेक जीव-जंतू, पशु-पक्षी स्वतःला दिलेले काम चोख बजावून मानवाची मोठी सेवा करतात. याबरोबर एका आध्यात्मिक गोष्टीवर पण लक्ष ठेवायला हवे, प्रत्येक धार्मिक ग्रंथात लिहीले आहे की 'प्रत्येक मनुष्य ह्या संसारात एका रक्षणकर्त्याच्या रूपाने रिकाम्या हाती आला आहे आणि रिकाम्या हाती जाणार आहे म्हणून स्वतःपण सुख-शांतीने जगा आणि दुसऱ्याला पण जगू द्या.' ह्या सृष्टिला निर्माण करणारे आणि त्याचे कार्यभार सांभाळणारे ब्रह्मा, विष्णू आणि महेश आहेत. ते स्वतःचे काम नीट सांभाळतात. मग विषारी औषधांची फवारणी करून निर्दोष जीव-जंतूची हत्या करून पापाचे गाठोडे का बांधवे ? ज्या पापामुळे आणि देवी-देवतांच्या कार्यात हस्तक्षेप केल्यास त्याची शिक्षा आपल्या जीवनात दुःख रूपाने मिळेल.
- ५) **तण-गवत** : पुन्हा पुन्हा उगवणारे गवत (तण) हे शेतकऱ्यांना त्रासदायक वाटते व त्यांना ते आपले शत्रू समजतात. परंतु खरी गोष्ट अशी आहे की, 'गवत हे निसर्गाने मोठे वरदान आहे.' निसर्गाचे झाडा-झुडूपांच्या मुळांना एक शक्ती दिली आहे. ज्यामुळे ते स्वतःच्या परिवारासाठी पाणी, कच्चा माल आणि नायट्रोजनची गांठ तयार करतात. शेतकरी ज्याला शत्रू समजतात तेच गवत धरती मातेला वस्त्र नेसवते आणि सुर्याच्या उष्णतेपासून मुळांनी साठवलेल्या भंडाराला सुरक्षित ठेवते. म्हणून निसर्गाने दिलेल्या गवताला उपटून काढू नका. जर आवश्यकता वाटली तर आपण केस कापतो तसे वर-वरचे गवत कापून पशुंना खाण्यास द्या. त्यामुळे शेण, पिकाचे रक्षण आणि मानवी रोग दूर करणारी औषधे, दुध आणि वाहतुकीच्या कामाला लागणारे बैल मिळतील.

सावे हे गांधी बापूंचे भक्त आहेत आणि बापूसारखीच समाजाची एकजूट आणि विश्वबंधूत्वाची भावना त्यांच्या मनात आहे. सावेना स्वतःच्या आर्थिक परिस्थितीनुसार जितका शक्य होईल तितका सेंद्रिय शेतीचा प्रचार केला. परंतु फक्त प्रचार आणि आध्यात्मिक गोष्टींवर लोक विश्वास ठेवत नाहीत तर आज त्यांना जास्त ते जास्त वैज्ञानिक गोष्टी आणि जास्त कमाईचे ठोस पुरावे हवेत. तरीसुद्धा कसलाही खर्च किंवा कष्ट न करता मिळणारे उत्पादन पाहण्यास शेतकरी सावेच्या फार्म मुलाखातीस येतात व दृश्य पाहून आश्चर्यचकित होतात. परंतु दुःखाची गोष्ट अशी की, शेतकरी आधुनिक शेतीला सोडून सेंद्रिय शेती अमलात आणण्यास नाकारतात, ते का? तर आजचा शेतकरी-समाज आधुनिक शेतीच्या मायाजाळात अडकला आहे. सावकरांच्या आणि बँकांच्या कर्जामध्ये पूर्णपणे बुडाला आहे. आधुनिक कृषि कार्यपद्धती शिवाय पण शेती शक्य आहे, हा विचार ते स्वप्नात सुद्धा करू शकत नाहीत.

सर्वांना ठाऊक आहे की, 'निरोगी जीवनासाठी गरज आहे निरोगी आहाराची' परंतु आज बाजारात मिळणाऱ्या आधुनिक कृषि कार्यपद्धतीच्या संपूर्ण उत्पादनात विष आणि कमी पोषक तत्वे असतात. तसेच ते चवदार ही नसतात. अशा प्रकारच्या आहरामुळे मानव रोगीष्ट बनतो. रोग, कमजोरी आणि विलायती औषधानां मनुष्य किती दिवस जगू शकेल? स्टुडियो बहार / किंग्स सिव्युरीटी प्रिन्टर्स प्रा. लि. मुंबईचे श्री. अशोक संघवी २१ व्या वर्षीच ह्या विषारी आहाराचे शिकार झाले. संपूर्ण जगात ज्या रोगावर इलाज नाही अशी सांधे दुखी आणि वात (रुमेटिझम) त्यांना झाला. अशावेळी ते व्यापारी असूनही नैसर्गिक उपचार आणि विषमुक्त आहार मिळण्यास त्यांनी शेतीचा मार्ग पकडला, ज्याबाबतीत त्यांना अ, ब, क, ड सुद्धा माहित नव्हते.

शेतीज्ञान मिळवण्यासाठी संघवी सावेच्या फार्मवर आले आणि तेथील सेंद्रिय शेती पाहून प्रभावित झाले. त्यानंतर त्यांनी १९८७ सालात स्वतःच्या २३ एकर 'संघवी फार्म' च्या पडीक जमिनीत 'श्री. सावेची सेंद्रिय (जैविक-नैसर्गिक) शेती कार्यपद्धती' ची सुरुवात केली. जिथे गवत सुद्धा उगवत नव्हते अशा दगडाळ आणि ओसाड जमिनीतून कमी खर्च, कमी पाणी आणि कमी मेहनतीने फक्त चार महिन्यात भरपूर निरोगी भाजीचे उत्पादन, ठोस पुरावे आणि गुंतवलेले पैसे नफ्यासकट परत मिळवले. ह्या संपूर्ण योजनेला आणि सावे कार्यपद्धतिला सिद्ध करून दाखवणारे होते श्री. नरेश आणि सुरेश सावे. ह्या नंतर संघवींना सेंद्रिय कृषिचे महत्व समजले की खर्च केल्याशिवाय पण शेती होते आणि निरोगी जीवन पण मिळते. त्यानंतर त्यांनी समाजासाठी सेंद्रिय कृषिचे महत्व, फायदे आणि सावे कार्यपद्धती प्रचाराचे काम सुरु केले.

'श्री सावेची सेंद्रिय कृषि-पद्धती' द्वारे संघवीनां शेतीज्ञान मिळाले. प्रत्यक्ष कार्य पाहून संघवीना कळाले की, पर्यावरणाची रक्षा, सर्व जीवांच्या निरोगी जीवनासाठी आणि मानवाला समृद्धी मिळवण्यासाठी फक्त एकच मार्ग आहे आणि तो म्हणजे सावेची सरळ कृषि पद्धती आणि ती कुठल्याही परिस्थितीत समाजापर्यंत पोहोचलीच पाहिजे.' भारताची कृषि संस्कृति वाचवण्यासाठी, शेतकऱ्यांची आत्महत्या थांबवण्यासाठी आणि पर्यावरणाचे रक्षण करण्याचे अनुष्ठान पूर्ण करण्यासाठी संघवीने जीवनात पहिलेच एक पुस्तक लिहिले, ज्यात १०० टक्के नफा, त्याच बरोबर नवीन-जुन्या रोगांपासून खर्चाशिवाय मुक्ती कशी मिळेल? याबद्दल माहिती दिली आहे.

'स्वतःच्या डोळ्यांनी पाहा आणि मग विश्वास ठेवा' यासाठी सावे-संघवींनी प्रत्येक शनिवारी फार्मवर मुलाखतीचे आयोजन केले. देशातील तसेच विदेशातील संस्थांना आणि लोकांना सेंद्रिय शेती विज्ञान, उत्पादन आणि मिळणाऱ्या नफ्याचे मजबूत पुरावे दाखवून सावे-संघवी बऱ्याच वर्षांपासून जनजागृती करत आहेत. त्यांच्या ह्या निस्वार्थ कामामुळे त्यांना बरेच अवॉर्ड मिळाले आहेत. सर्व प्रकारचे फायदे मिळविण्यासाठी 'श्री सावेची सेंद्रिय कार्यपद्धती' जगातील प्रथम कार्यपद्धती आहे, म्हणून देशाच्या हितासाठी त्याची 'पेटन्ट रजिस्ट्री' करणे फार गरजेचे होते. त्यासाठी संघवीनी हे काम सरकारला सुचवले. परंतु आजपर्यंत सरकारने कुठलाही पाठिंबा किंवा सहयोग दिला नाही, असे का? तर त्याचे मुख्य कारण आहे 'आधुनिक कृषिची संस्था' (लॉबी).

देशभरातील तसेच विदेशातील बऱ्याच कृषि संस्थांच्या उद्योगपतींना त्यांचे खत, औषधे, बियाणे, ट्रेक्टर इ. भारतामध्ये आधुनिक कृषिच्या नावाखाली विकायचे आहेत. पैशाच्या ताकदीने सर्व प्रकारच्या प्रसार माध्यमांनी आणि जाहिरातींनी सर्वांना मायाजाळात बांधून ठेवले आहे. एक वेळ आधुनिक कृषिचे चार पट जास्त उत्पादन दाखवून शेतकऱ्यांच्या डोळ्यात धूळ फेकली आणि जेव्हा उत्पादन घटले तेव्हा म्हणतात 'शेतकरी अशिक्षित आहेत त्यांना खत-औषध किती प्रमाणात द्यावे त्याचे ज्ञान नाही.' तरीही त्यांच्या मायाजाळात फसलेला शेतकरी बाहेर जाऊ नये म्हणून ते नव-नवीन बियाणे, औषधे आणि योजना शेतकऱ्यांना दाखवतात. तसे पाहिले तर विदेशी कंपन्यांचे मालक खूप चतुर असतात. एका बाजूला आधुनिक कृषि लागण्या वस्तू उत्पदनाचे कारखाने सुरु केले आहेत, तर दुसऱ्या बाजूला रोग-राई बरे करणाऱ्या औषधांचे कारखाने आहेत. कारण आधुनिक कृषिचे विषारी आहार खाणाऱ्याला १०० टक्के रोग होणारच. त्यासाठी औषधे आणि पोषकतत्वे मिळतील अशा खोटे प्रचाराने टीन-फूड, टॉनिक आणि अँसिड टाकून ठेवलेले शिळे खाणे लोकांना विकतात. अशा प्रकारे भारतीय जनतेला दोन्ही हातांनी लूटतात. याच गोष्टीला जरा सविस्तर पाहूया. शेतीमध्ये जास्त उत्पादन मिळवण्यास आधुनिक कृषिचे संशोधन झाले आहे. त्याच प्रमाणे जास्त दुध आणि अंडी मिळवण्यासाठी जर्सी गाय आणि विलायती (बॉयलर) कोंबडीचे संशोधन केले. त्याच बरोबर बर्ड-फ्लू, मॅड काऊ, 3

कॅन्सर आणि अनेक नविन रोगांची निर्मिती आणि अहिंसा मानणाऱ्या भारत देशात आतंकवाद पण सुरु झाला. आज आधुनिक संस्कृति, कृषि आणि विज्ञानामुळे लोकांचे शरीर अशक्त झाले आणि त्यामुळे ते रोगीष्ट जीवन जगत आहेत. सर्वात मोठी गोष्ट म्हणजे ही विलायती औषधे महाग आहेत. ह्या औषधांचा काही फायदाही होत नाही कारण ही औषधे शारीरिक शक्तिच्या विरुद्ध कार्य करतात. याच गोष्टीचा एक पुरावा पाहुया कुठल्याही रोगाला औषधाची सुरुवात कमी मात्राने होते आणि हळुहळु ती वाढत जाते आणि काही रोगींना तर आयुष्यभर औषध खाण्याचा सल्ला मिळतो! ह्या सर्व संकटांचे आणि रोगांचे कारण म्हणजे निसर्गाकडून फुकट मिळालेल्या शरीराला कचऱ्याचा डबा समजणे आणि निसर्ग चक्रामध्ये मानवाचा हस्तक्षेप आहे. अशा कठीण परिस्थितीत आपल्याला काही धडा शिकायला मिळतो ?

सरळ शब्दात याचे उत्तर आहे, 'निसर्गाकडे पुन्हा फिरा'. जीवन जगण्यासाठी फक्त तीन गोष्टींची गरज आहे ते म्हणजे 'अन्न, वस्त्र आणि निवारा.' जरी वस्त्र आणि निवारा नाही मिळाला तरी माणूस जगू शकतो परंतु विषारी अन्नाचा आहार घेऊन माणूस किती दिवस जगेल ? यासाठी जीवनात गरज आहे सेंद्रिय शेती करण्याची किंवा निरोगी जीवनासाठी फक्त सेंद्रिय शेती उत्पादनच खरेदी करण्याची. दुःखाची गोष्ट अशी आहे की, आजपण भारतात कुठेही सेंद्रिय शेती, नैसर्गिक उपचार, आयुर्वेदिक औषधे किंवा पर्यावरण रक्षणाची माहिती दिली जात नाही. आणि दुसरा पर्याय नाही म्हणून लोकांना आधुनिक औषधे आणि शेतीचा उपयोग करावा लागतो.

सेंद्रिय शेती द्वारे आरामात मिळणारे धन सोडून अधिक धन मिळवण्यासाठी आज नवरा-बायको दोघेही नोकरी करतात. घरच्या गरजा पूर्ण करण्यासाठी बँकांकडून किंवा सावकारांकडून कर्ज घेतात आणि ते फेडण्यासाठी गाढवासारखे दिवस-रात्र मोल-मजूरी करतात. त्यामुळे तब्येतीकडे दुर्लक्ष होते आणि आजारी पडतात. तेव्हा निरोगी जीवनाच्या आशेने डॉक्टर आणि विदेशी औषधांच्या चक्रात फसतात आणि शरीराचे अवयव व कमवलेले धन गमावून आयुष्यभर दुखी होतात. ह्या परिस्थितीपासून वाचवण्यासाठी सावे-संघवी विनंती करतात की, सेंद्रिय शेती कार्यपद्धती अवलंबून, मोजकेच पाणी वापरून आम्ही जसे निरोगी जीवन, सुख, समृद्धी, आनंद आणि शांतीचा मार्ग स्विकारला आहे, तसेच तुम्ही पण स्विकारा. ह्या सर्व बाबींचा अनुभव मिळवलेल्या ज्ञानाला समाजाला उपयोगी होईल ह्या उद्देशानी, शेतकऱ्यांना सेंद्रिय शेतीमध्ये भरमसाठ फायदा कसा होईल ? त्याचे ठोस पुरावे दाखवून, समजून, शेतकऱ्यांना सर्व माहिती बरोबर समजेल या साठी त्यांच्याकडून प्रत्यक्ष काम करून, निरोगी जीवन कशा प्रकारे मिळेल ? त्या सर्व माहिती बरोबर समजेल या साठी नैसर्गिक शेती प्रशिक्षण केंद्र, सावे-संघवी आणि भरत मनसाटेनी शुरु केले आहे ज्याने देशानी हरवलेली समृद्धी परत मिळणार. कृषि धर्मात लोकांची मदत-सहकार्य मिळाले तर भारत विदेशी कर्ज आणि मायाजाळापासून सुटेल. त्यांच्या कार्याच्या माहितीसाठी त्यांची वेबसाईट पाहा - www.savesanghavi.com

जनकल्याणासाठी आणि सेवा समझून ही प्रती छापली आहे.

Ashok V. Sanghavi – Mob : 09821169907

Sanghavi Farm / Kings Security Printers Pvt. Ltd.

23 A, Central Chowpatty Building, Opp. Girgam Chowpatty Sea Face, Mumbai – 400007.

Tel: (022) 23615184 / 23684891 / 23681033 / 23648011 Email: sbkpppl@gmail.com